हन्ति ॥ ॥ यद्वायमर्थ ऋचोऽस्याः । वृषभस्य वर्षणसमर्थस्य पर्वतस्य हिमवद्विन्ध्यादेः पृष्ठादियाना गहन्त्यो वहन्त्यो नावो नौतार्या महानद्यो गङ्गाद्याः प्रचरन्ति स्वसिचः स्वमात्मीयं यजमानक्षेत्रं सिञ्चन्ति ताः ता एव नावोऽधराक् अधस्तात् आववृत्रन् राजसूययाजिनोऽर्थायावर्तन्ते । किम्भूताः उदक्ताः अभिषेकपात्रेषु उत्क्षिप्ताः प्रक्षिप्ताः । तथा बुध्न्यं बुध्नशब्देन मूलमुच्यते तत्रभवं बुध्न्यं प्रधानमित्यर्थः अहिमहन्तारं शत्रूणां यजमानमनु रीयमाणाः यजमानं प्रति सिच्यमानाः ॥ का° [१५.६.१.] चर्मणि त्रिर्विक्रमयति विष्णोरिति प्रतिमन्त्रमिति । अध्वर्युर्यजमानेन व्याघ्रचर्मणि त्रिभिर्मन्त्रैस्त्रिवारं पादप्रक्षेपं कारयेत् ॥ त्रीणि यजूंषि यजमानदेवत्यानि । हे मदीय प्रथम प्रक्रम त्वं विष्णोर्व्यापनशीलस्य यज्ञपुरुषस्य जगदीश्वरस्य त्रिविक्रमावतारस्य विक्रमणं प्रथमपादप्रक्षेपेण जितो भूलोकोऽसि । हे द्वितीय प्रक्रम त्वं विष्णोः विक्रान्तं द्वितीयपादप्रक्षेपेण जितमन्तरिक्षमसि । हे तृतीय प्रक्रम त्वं विष्णोः क्रान्तं तृतीयपादप्रक्षेपेण जितं त्रिविष्टपमसि । इदं मन्त्रत्रयं लोकत्रयजये हेतुभूतं तित्तिरिराह विष्णुक्रमान्क्रमते विष्णुरेव भूत्वेमांल्लोकानभिजयतीति । इमे वै लोका विष्णोर्विक्रमणं विष्णोर्विक्रान्तं विष्णोः क्रान्तमिति श्रुतेः [५.४.२.६.] ॥ ११ ॥

a. प्रजापते न त्वदेतान्यन्यो विश्वा रूपाणि परि ता बभूव । यत्कामास्ते जुहुमस्तन्नो ऽअस्तु । b. अयममुष्य पितासावस्य पिता । a. वयꣳ स्याम पतयो रयीणाꣳ स्वाहा । c. रुद्र यत्ते क्रिवि परं नाम तस्मिन्कृतमस्यमेष्टमसि स्वाहा ॥ २० ॥

का° [१५.६.११.] शालाद्वार्ये जुहोति पुत्रेऽन्वारब्धे प्रजापतऽइति । ततः सदसः शालायामागत्य पुत्रेऽन्वारब्धे शालाद्वार्येऽग्नौ जुहोति ॥ प्रजापतिदेवत्या त्रिष्टुब्यजुर्मध्या तृतीयचतुर्थपादमध्येऽयममुष्येतियजुर्युक्ता । हे प्रजापते त्वत्तः अन्यो देवताविशेषः तानि एतानि विश्वा विश्वानि सर्वाणि रूपाणि नानाजातीयानि वर्तमानभूतभविष्यत्कालविषयाणि न परिबभूव परिभवितुं समर्थो नाभूत् परिभवः सृष्टेरप्युपलक्षणम् त्वदन्यो देव एतानि भूतानि स्रष्टुं संहर्तुं चाप्यशक्त